

Dariusz Wilk

Katedra Kryminalistyki Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego

ROZPOWSZECHNIANIE WIEDZY KRYMINALISTYCZNEJ PRZEZ MIĘDZYNARODOWE STOWARZYSZENIA I SIECI NAUK SĄDOWYCH

**Dissemination of forensics knowledge by international associations
and networks of institutes of forensic sciences**

Wprowadzenie

Stowarzyszenia to dobrowolne i trwałe związki grup osób zorganizowanych na potrzeby realizacji wspólnych zamierzeń. Swoje zadania określają w statucie i zazwyczaj nie działają dla celów zarobkowych i osiągnięcia zysku¹. Niektóre stowarzyszenia koncentrują swą działalność na rozpowszechnianiu wiedzy przez organizację konferencji, warsztatów, szkoleń i innych wydarzeń. Takie rozpowszechnianie jest szczególnie istotne w naukach sądowych. Niejednokrotnie bowiem dopiero interdyscyplinarne podejście pozwoliło na opracowanie stosownych metodyk badania śladów kryminalistycznych umożliwiających identyfikację na zadowalającym poziomie wiarygodności. Ponadto współpraca ekspertów z różnych dyscyplin pozwala na prowadzenie badań w ramach ekspertyzy kompleksowej. Do tego niezbędne jest posiadanie przez eksperta wiadomości z innych dyscyplin nauk sądowych. Dlatego też działalność stowarzyszeń, która służy wymianie wiedzy i doświadczeń ekspertów, stwarza niezbędne warunki do rozwoju metod identyfikacji, a w dalszej perspektywie – zwiększenia efektywności procesu karnego. W niniejszym artykule omówiono działalność wybranych międzynarodowych stowarzyszeń i sieci instytucji zajmujących się szeroko pojętymi naukami sądowymi. W szczególności skupiono się na rozpowszechnianiu wiedzy z kryminalistyki i nauk sądowych na międzynarodowych konferencjach.

¹ Szerzej o stowarzyszeniach: R. Barański, *Fundacje i stowarzyszenia. Współpraca organizacji pozarządowych z administracją publiczną*, C.H. Beck, Warszawa 2016.

Międzynarodowe Stowarzyszenie Nauk Sądowych (IAFS)

Międzynarodowe Stowarzyszenie Nauk Sądowych (IAFS, z ang. International Association of Forensic Sciences) skupia praktyków i teoretyków zajmujących się naukami sądowymi. Zostało założone w 1957 r.² w celu zapewnienia ciągłości w organizowaniu cyklicznych konferencji (kongresów) z zakresu nauk sądowych i medycyny sądowej. Działalność IAFS jest skupiona na rozwoju nauk sądowych i wymianie wiedzy oraz doświadczenia pomiędzy teoretykami (prowadzącymi badania naukowe w warunkach laboratoryjnych) i ekspertami (praktykami). Najważniejszą inicjatywą IAFS jest organizowanie co trzy lata międzynarodowych konferencji, które dotyczą rozmaitych dyscyplin nauk sądowych, w tym również nauk medycznych aplikowanych w procesie karnym (m.in. medycyny sądowej, psychiatrii sądowej, odontologii, pielęgniarstwa sądowego). Są to największe konferencje dotyczące nauk sądowych. W kilku ich ostatnich edycjach brało udział ponad 1200 osób, w tym m.in. przedstawiciele nauki, ekspertów pracujących w policji, laboratoriach sądowych i jednostkach zajmujących się medycyną sądową.

21. edycja konferencji odbyła się w Toronto w Kanadzie w terminie od 21 do 25 sierpnia 2017 r.³ Jej tematem przewodnim była międzydziedzinowa współpraca w naukach sądowych (*Inter-Professional Collaboration in Forensic Science*). Pierwsze dwa dni konferencji poświęcono na 39 praktycznych warsztatów obejmujących różnorodną tematykę (np. zagadnienia z medycyny sądowej, przestępczość domową, antropologię sądową, nowe substancje psychoaktywne, prawne aspekty działalności biegłych sądowych, analizę plam krwawych). Trzy kolejne dni obfitowały w liczne sesje plenarne, panele dyskusyjne i sesje tematyczne. W ramach konferencji przeprowadzono sesje Kanaadyjskiego Stowarzyszenia Nauk Sądowych (CSFS), Centrum Zasobów Praw Humanitarnych i Człowieka (HHRRC), Międzynarodowego Stowarzyszenia Klinicznej Medycyny Sądowej (działającego dawniej jako Światowe Stowarzyszenie Medycznych Oficerów Policji, WPMO), Międzynarodowej Organizacji Odontologii i Stomatologii (IOFOS) oraz Światowego Stowarzyszenia Prawa Medycznego (WAML). Trzy sesje plenarne skupiły się na problemach badawczych w naukach sądowych związanych z migracją i terroryzmem, prowadzeniem działań w wymagających środowiskach oraz zarządzaniem czynnościami kryminalistycznymi w trakcie prowadzenia postępowania. Dodatkowo

² Pierwsza konferencja IAFS odbyła się w 1957 r., co uznaje się za datę założenia IAFS. Natomiast zgodnie z danymi z rejestru Union of International Associations IAFS zostało nieformalnie założone w 1956 r., a oficjalnie ukonstytuowało się na piątej konferencji IAFS w Toronto w 1969 r.; źródło: <https://uia.org/s/or/en/1100016366>; dostęp: 31 stycznia 2018 r.

³ <http://www.iafstoronto2017.com/>.

przeprowadzono panele dyskusyjne na temat pomyłek sądowych oraz pytań wykrywczych w kryminalistyce. Szczegółowe zagadnienia zostały omówione w ponad 160 referatach ustnych (27 sesji, prowadzonych równolegle w pięciu salach) oraz na 583 plakatach (prezentowanych w ramach trzech sesji). Referaty zostały podzielone na 15 grup tematycznych⁴. Różnorodność tematów należało ocenić pozytywnie, chociaż nie ułatwiała ona poruszania się po konferencji i można było odnieść wrażenie, że wydarzenie to dotyczy głównie zagadnień medycznych. Niemniej jednak duża liczba referatów i plakatów zawierała wyniki interesujących badań naukowych z zakresu podstawowych nauk sądowych i kryminalistyki prowadzonych na najwyższym poziomie. Praktyczne informacje można było uzyskać od wystawców sprzętu i aparatury do badań kryminalistycznych. Konferencja zgromadziła około 2000 uczestników. Polskie nauki sądowe były reprezentowane przez sześciu pracowników instytucji naukowych lub specjalistycznych (dwóch z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, dwóch z Uniwersytetu Warszawskiego oraz jednego z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, jednego z Instytutu Ekspertyz Sądowych w Krakowie), którzy przedstawili cztery referaty i trzy plakaty. Książka ze streszczeniami referatów i plakatów z konferencji została wydana w postaci specjalnego numeru czasopisma „Forensic Science International”⁵. Konferencje IAFS to bardzo dobra platforma wymiany wiedzy i doświadczeń, a co istotne – są świetnym miejscem na nawiązywanie kontaktów umożliwiających prowadzenie międzynarodowych badań naukowych. Szkoda zatem, że niewielu przedstawicieli polskiej kryminalistyki w nich uczestniczy. Następną edycja tego wydarzenia odbędzie się w 2020 r. w Sydney w Australii.

Sieci instytucji i laboratoriów nauk sądowych

Początkowo poszczególne instytucje i laboratoria prowadziły niezależnie badania dotyczące nauk sądowych i kryminalistyki. Od lat 70. XX w. instytucje zaczęły współpracować bardziej formalnie w ramach zrzeszeń (tzw. sieci). Aktualnie w zasadzie na każdym kontynencie funkcjonują takie sieci w formie stowarzyszeń grupujących instytucje, laboratoria i placówki badawcze zajmujące się naukami sądowymi. Dodatkowo sieci funkcjonujące w poszczególnych regionach świata współpracują między sobą.

⁴ Tematy dotyczyły: antropologii, kryminalistyki, badań dokumentów, dowodów cyfrowych, inżynierii sądowej, judykatury (orzecznictwa dotyczącego nauk sądowych i działalności biegłych), biologii, toksykologii, medycyny sądowej, pielęgniarstwa sądowego, psychiatrii sądowej, patologii, odontologii, zarządzania i jakości w naukach sądowych.

⁵ *Abstract Book from 21st Triennial Meeting of International Association of Forensic Sciences*, “Forensic Science International” 2017, vol. 277, supplement 1, s. 1-257, DOI: 10.1016/j.forsciint.2017.07.019.

Amerykańskie Stowarzyszenie Dyrektorów Laboratoriów Kryminalistycznych (ASCLD)

Pierwsza sieć – Amerykańskie Stowarzyszenie Dyrektorów Laboratoriów Kryminalistycznych (ASCLD, z ang. American Society of Crime Laboratory Directors⁶) – została założona na spotkaniu około 30 dyrektorów laboratoriów sądowych w Quantico w 1974 r. Pierwszym jej przewodniczącym był Briggs White, dyrektor laboratorium FBI. Aktualnie sieć ma siedzibę w Garner w Karolinie Północnej w USA. Sieć ASCLD zrzesza dyrektorów i osoby zarządzające laboratoriami i instytucjami zajmującymi się naukami sądowymi w celu zapewnienia wymiany informacji i doświadczenia oraz wprowadzania innowacyjnych rozwiązań, zarówno w zakresie technik identyfikacji, jak i zarządzania laboratoriami. ASCLD promuje wysokie standardy badań sądowych, ale nie jest instytucją akredytującą laboratoria. Sieć organizuje co roku (zazwyczaj na początku maja) sympozjum skierowane do władz zarządzających laboratoriami sądowymi umożliwiające nawiązywanie współpracy między poszczególnymi placówkami. Następna, już 46. edycja sympozjum ASCLD zostanie zorganizowana w terminie 19–23 maja 2019 r. w St. Louis. Ponadto sieć organizuje szkolenia dla kadry zarządzającej laboratoriami sądowymi (ASCLD Leadership Academy). Do tej pory uczestniczyło w nich niemal 300 osób.

Europejska Sieć Laboratoriów Nauk Sądowych (ENFSI)

Na terenie Europy kluczowe znaczenie w upowszechnianiu wiedzy na temat nauk sądowych ma Europejska Sieć Laboratoriów Nauk Sądowych (ENFSI, z ang. European Network of Forensic Science Institutes⁷). Sieć została założona 20 października 1995 r. w Rijswijk w Holandii przez 24 laboratoria prowadzące badania z zakresu nauk sądowych⁸. Aktualnie zrzesza 69 instytucji i zajmuje się wymianą informacji oraz doświadczeń z zakresu nauk sądowych przez organizację spotkań, warsztatów i konferencji. ENFSI skupia swe działania na podnoszeniu i zapewnianiu jakości badań w laboratoriach sądowych, m.in. przez wydawanie zbiorów dobrych praktyk, raportów, wzorów ekspertyz, konsultacje oraz międzylaboratoryjne badania i testy biegłości. Sieć prowadzi również działalność naukową w ramach projektów badawczych oraz w 17 grupach eksperckich zajmujących się różnymi tematami szczegółowymi. W 2009 r. Komisja Europejska uznała ją za organizację mającą monopol w wydawaniu

⁶ <https://www.asclد.org/>.

⁷ <http://enfsi.eu/>.

⁸ T. Kjeldsen, W. Neuteboom, *20 Years of Forensic Cooperation in Europe. The History of ENFSI 1995–2015*, ENFSI, Wiesbaden 2015; I. Kopp, W. Sprangers, *History of European Network of Forensic Science Institutes*, „Problems of Forensic Sciences” 2002, t. 50 (L), s. 203–217.

opinii na temat stanu i rozwoju nauk sądowych w UE. W 2015 r. ENFSI została przekształcona w stowarzyszenie podlegające prawu niemieckiemu. Jej siedzibą jest aktualnie Wiesbaden w Niemczech. Do członków ENFSI należą trzy polskie instytucje – Instytut Ekspertyz Sądowych im. Prof. dra Jana Sehna w Krakowie, Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji w Warszawie – Instytut Badawczy, Biuro Badań Kryminalistycznych Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Ważnym aspektem działalności ENSFI są odbywające się co trzy lata konferencje EAFS (z ang. European Academy of Forensic Science)⁹. W tabeli 1 zestawiono porównawcze dane na temat wszystkich edycji EAFS. W każdej z nich brało udział kilkaset uczestników i prelegentów przedstawiających swoje referaty lub plakaty z wyników badań naukowych i analiz przeprowadzonych w szczególnych sprawach karnych. W 2015 r. w Pradze odbyła się 7. edycja konferencji EAFS. Konferencja skupiła się na pięciu głównych tematach: przyszłość zarządzania w laboratoriach sądowych, rozwój technik badania miejsca zdarzenia, trendy w tradycyjnych i nowoczesnych sposobach badania spraw, dowody elektroniczne oraz interpretacja dowodów. Konferencja trwała pięć dni, a obrady odbywały się na auli głównej (4 sesje plenarne zawierające 7 wykładów) oraz w sesjach tematycznych (348 referatów w 10 równoległych sesjach). Ze względu na bardzo dużą liczbę plakatów (407) zorganizowano trzy sesje plakatowe. Referaty i plakaty podzielono na szczegółowe tematy ściśle związane z podstawowymi dyscyplinami nauk sądowych¹⁰. W trakcie konferencji dużym zainteresowaniem cieszyła się nowa dyscyplina – kryminalistyka poznawcza (z ang. *cognitive forensics*), skupiająca się na wpływie dowodów dostarczanych w drodze ekspertyzy na działalność organów procesowych i judykaturę oraz relacji biegły–organ procesowy. Największa liczba referatów poświęcona była analizie DNA, daktyloskopii oraz nieorganicznej chemii sądowej. W ramach konferencji wyodrębniono dodatkową sesję poświęconą Euro-

⁹ P. Margot, *History of the European Academy of Forensic Science (EAFS)*, „Problems of Forensic Sciences” 2001, t. 45 (XLV), s. 7–15.

¹⁰ W ramach konferencji EAFS wyróżniono następujące dyscypliny: daktyloskopia; biologia sądowa, antropologia, entomologia, botanika i inne podobne; sądowa chemia organiczna, farmakologia i analiza leków; sądowa chemia nieorganiczna, badania mikrośladów (np. cząstek powystrzałowych GSR, pozostałości powybuchowych PBR, powłok farb i lakierów, mikrookruszków szkła, włókien), materiały w dziełach sztuki, mineralogia, gleba i inne podobne; pożary i wybuchy; ślady narzędzi (mechanoskopia) i obuwia (traseologia), analiza uszkodzeń, diagnostyka stanu technicznego, wypadki samochodowe i inżynieria sądowa; balistyka, biobalistyka i inne podobne; fotografia sądowa, badania nagrań audio i wideo, poliografia (wariografia); analiza DNA i inne podobne; badania pisma ręcznego, badania autentyczności środków płatniczych i pieczętek, analiza techniczna dokumentów i papieru; informatyka sądowa i inżynieria elektryczna; badania miejsca zdarzenia, w tym katastrof; akredytacja, edukacja i szkolenia; interpretacja wyników ekspertyzy; kryminalistyka poznawcza; toksykologia sądowa; medycyna sądowa, patologia; zarządzanie w laboratoriach sądowych.

pejskiemu Obszarowi Nauk Sądowych EFSA 2020. Ponadto w trakcie konferencji zorganizowano 14 praktycznych warsztatów. W obradach aktywny udział wzięło 14 uczestników z polskich placówek badawczych i naukowych, którzy wygłosili 10 referatów oraz zaprezentowali 13 plakatów.

Ostatnia, 8. edycja konferencji EAFS została zorganizowana w Lyon we Francji w terminie od 27 do 31 sierpnia 2018 r. pod przewodnim tytułem „2020. The Forensic Odyssey”. Głównym tematem konferencji była organizacja nowego Europejskiego obszaru nauk sądowych. W konferencji wzięło udział 805 uczestników. Przedstawionych zostało 130 prezentacji ustnych, 90 prezentacji posterów i 326 e-posterów oraz zorganizowano 15 praktycznych warsztatów. W trakcie wykładów plenarnych poruszano tematy związane z terroryzmem, nowymi możliwościami analizy DNA (m.in. określaniem wyglądu i wieku osoby na podstawie analiz DNA śladów biologicznych) oraz nowymi substancjami psychoaktywnymi. W konferencji wzięło udział 18 uczestników z polskich instytucji naukowych i specjalistycznych (m.in. z Uniwersytetów: Jagiellońskiego, Warszawskiego, Śląskiego oraz Instytutu Ekspertyz Sądowych w Krakowie, Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji oraz Biura Badań Kryminalistycznych Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego), którzy przedstawili: jeden wykład plenarny, cztery prezentacje ustne, 2 prezentacje posterów oraz 10 e-posterów.

Konferencje EAFS to wydarzenia naukowe o olbrzymiej skali i koncentrujące się na podstawowych dyscyplinach nauk sądowych. Biorą w nich udział nie tylko reprezentanci europejskich placówek badawczych, ale również z innych kontynentów (w szczególności USA, Kanady, Australii, Nowej Zelandii, Brazylii). Większość referatów prezentuje wysoki poziom, co z pewnością pozwala na znaczące poszerzenie wiedzy o najnowsze osiągnięcia kryminalistyki i nauk sądowych. Kolejna edycja EAFS odbędzie się w 2021 r. w Sztokholmie.

Tab. 1. Konferencje EAFS

Edycja	Data i miejsce konferencji	Organizator (główny)	Temat przewodni	Materiały pokonferencyjne
1	17–19.09.1997, Lozanna, Szwajcaria	Uniwersytet w Lozannie	-	
2	12–16.09.2000, Kraków	Instytut Ekspertyz Sądowych im. Prof. dra Jana Sehna w Krakowie	Forensic Science – challenges for the New Millennium	„Problems of Forensic Sciences” 2000, t. XLVI i XLVII

Edycja	Data i miejsce konferencji	Organizator (główny)	Temat przewodni	Materiały pokonferencyjne
3	22–27.09.2003, Stambuł, Turcja	Instytut Ekspertyz Sądowych i Medycyny Sądowej Uniwersytetu w Stambule	Partnership against crime	„Forensic Science International” 2003, t. 136, sup. 1
4	13–16.06.2006, Helsinki, Finlandia	Laboratorium Nauk Sądowych w Vantaa	Scene, Laboratory and Reporting	„Forensic Science International” 2007, t. 167 (2–3), s. 93–262
5	8–11.09.2009, Glasgow, Wielka Brytania	Centrum Nauk Sądowych Uniwersytetu Strathclyde	Knowledge exchange: the cycle of knowledge creation, transfer and application	„Science and Justice” 2010, t. 50 (1–3)
6	20–24.08.2012, Haga, Holandia	Holenderski Instytut Kryminalistyki w Hadze	Towards Forensic Science 2.0	„Forensic Science International” 2013, t. 230 (1–3)
7	16–11.09.2015, Praga, Czechy	Instytut Kryminalistyki w Pradze	Pushing boundaries, working beyond border	„Forensic Science International” 2016, t. 264
8	27–31.08.2018, Lyon, Francja	Francuski Instytut Policji (INPS)	The Forensic Odyssey (L’Odyssée Criminalistique)	„Forensic Science International” 2019

Źródło: opracowanie własne.

ENFSI organizuje również jednodniowe seminaria poruszające zagadnienia związane z jednym tematem szczegółowym, które odbywają się średnio co rok. Ponadto odbywają się specjalne spotkania organizacyjne przedstawicieli instytucji członkowskich ENFSI.

Narodowy Instytut Nauk Sądowych Australii i Nowej Zelandii (ANZPAA NIFS)

Instytucje i laboratoria sądowe działające na terenie Australii i Nowej Zelandii są obecnie zrzeszone w Narodowym Instytucie Nauk Sądowych w ramach Agencji Doradztwa Policyjnego Australii i Nowej Zelandii (ANZPAA NIFS, z ang. Australian and New Zealand Policing Advisory Agency – National Institute of Forensic Science¹¹) z siedzibą w Docklands w Melbourne¹².

¹¹ http://www.anzpaa.org.au/nifs_

¹² Szerzej o historii NIFS: A. Ross, *Australian New Zealand Policing Advisory Agency National Institute of Forensic Science (ANZPAA NIFS) – the first 21 years*, „Australian Journal of Forensic Sciences” 2012, t. 44 (4), s. 319–321, DOI: 10.1080/00450618.2012.738709; L. Wilson-Wilde, *The future of the National Institute of Forensic Science – implications for*

NIFS został założony w 1992 r. i pełni funkcję punktu kontaktowego w przypadku pojawienia się zapytań w zakresie nauk sądowych wymagających reprezentacji instytucji z terytorium Australii i Nowej Zelandii¹³. Jest aktualnie zarządzany przez Komitet Wykonawczy (ANZFEC, z ang. Australia New Zealand Forensic Executive Committee). Głównym zadaniem NIFS jest doskonalenie laboratoriów i ekspertów w naukach sądowych przez promocję, finansowanie i wsparcie badań, doradztwo i koordynację usług, uzyskiwanie i wymianę informacji, wspieranie oraz prowadzenie szkoleń dla ekspertów i kierowanie programami zapewniania jakości. Członkami ANZPAA NIFS jest aktualnie 19 instytucji i laboratoriów.

Południowoamerykańska Akademia Kryminalistyki i Nauk Sądowych (AICEF)

Instytucje i laboratoria sądowe funkcjonujące w państwach Ameryki Łacińskiej oraz Hiszpanii i Portugalii są zrzeszone w sieci AICEF (AICEF, z hiszp. Academia Iberoamericana De Criminalística Y Estudios Forenses¹⁴). Sieć powstała w 2004 r. i obecnie zrzesza 27 instytucji z 18 krajów. Podstawowym celem jest zapewnianie współpracy pomiędzy instytucjami a ekspertami zaangażowanymi w postępowania karne. AICEF organizuje spotkania naukowe mające na celu rozpowszechnienie informacji na temat nowych metod identyfikacji. W jej ramach funkcjonuje pięć grup roboczych skupiających się

Australia and New Zealand, „Australian Journal of Forensic Sciences” 2017, t. 49 (1), s. 1–8, DOI: 10.1080/00450618.2016.1253773.

¹³ Niemal do końca 2016 r. instytucje były zrzeszone w ramach Stowarzyszenia Kadry Kierowniczej Laboratoriów Kryminalistycznych Australii i Nowej Zelandii (SMANZFL, z ang. Senior Managers of Australian and New Zealand Forensic Laboratories). Stowarzyszenie SMANZFL powstało 21 sierpnia 1986 r. w Sydney jako forum systematycznej komunikacji w formie corocznych spotkań osób zarządzających rządowymi i policyjnymi ośrodkami świadczącymi usługi z zakresu nauk sądowych. Celem działalności SMANZFL była promocja i poprawa zarządzania w laboratoriach sądowych oraz wymiana informacji i zapewnianie najwyższych standardów w stosowanych technikach identyfikacji. SMANZFL organizowało testy biegłości, ustaliło jednolitą typizację spraw i rodzajów czynności, poziomy wskaźników wydajności i zapewniało jakość badań, edukację, szkolenia. Ponadto brało udział w ustalaniu zasad prowadzenia bazy danych DNA w Australii pod kątem technologii i wymiany informacji. W jego ramach funkcjonowały doradcze grupy specjalistów (SAG, z ang. *Specialist Advisory Groups*), które obejmowały: biologię sądową, chemię sądową, badania miejsca zdarzenia i balistykę, badania dokumentów, dowody cyfrowe, daktyloskopię, nielegalne substancje, nauki medyczne i toksykologię. W niektórych grupach doradczych funkcjonowały grupy naukowe (SWG, z ang. *Scientific Working Groups*). W 2013 r. 19 laboratoriów sądowych utworzyło Komitet Wykonawczy ANZFEC NIFS. Ze względu na powielenie działań ANZFEC i SMANZFL zdecydowano o połączeniu ww. form i przekazaniu zadań, SAG i SWG oraz funduszy do ANZPAA NIFS. W dniu 6 grudnia 2016 r. w Canberze odbyło się ostatnie, kończące działalność spotkanie SMANZFL; szerzej: A. Ross, *A brief history of SMANZFL on the 21st anniversary of its formation*, „Australian Journal of Forensic Sciences” 2008, t. 40 (1), s. 31–35, DOI: 10.1080/00450610802047564; <https://www.anzpa.org.au/forensic-science/forensic-sciences/forensic-groups/smanzfl>, dostęp 2.02.2018 r.

¹⁴ <http://aicef.net/>.

na: analizie DNA, nielegalnych substancjach, balistyce, badaniach miejsca zdarzenia i toksykologii.

Azjatycka Sieć Nauk Sądowych (AFSN)

Sieć laboratoriów działa również na terytorium Azji. Azjatycka Sieć Nauk Sądowych (AFSN, z ang. Asian Forensic Science Network¹⁵) została założona w 2008 r. Aktualnie zrzesza 51 instytucji zajmujących się naukami sądowymi z 15 państw. Sieć AFSN to forum wymiany wiedzy i doświadczeń dla instytucji nauk sądowych, działające w celu poprawy jakości usług eksperckich na terytorium Azji dzięki szkoleniom, wspólnym badaniom, testom biegłości i akredytacji. Członkowie instytucji działają również w sześciu grupach tematycznych (analiza DNA, badania śladów, badania miejsca zdarzenia, nielegalne substancje, toksykologia, dowody cyfrowe) oraz komitecie zapewniania jakości i standardów. Od 2009 r. sieć AFSN systematycznie organizuje kilkudniowe konferencje (podstawowe dane na ich temat zestawiono w tabeli 2), które zyskują coraz większą popularność. W ich obradach uczestniczą również przedstawiciele kryminalistyki z innych kontynentów. Sieć wydaje też newslettery: *ForensicAsia* (zawierający informacje organizacyjne AFSN oraz artykuły techniczne) oraz *DrugNetAsia* (na temat przestępczości narkotykowej). W wyniku konsekwentnego działania władz sieć AFSN zyskuje sukcesywnie coraz większe uznanie i staje się równorzędnym partnerem innych sieci.

Tab. 2. Coroczne konferencje AFSN

Edycja	Termin i miejsce	Instytucja organizująca	Liczba uczestników
1	12–13.11.2009, Kuala Lumpur, Malezja	Department of Chemistry, Malezja	95 uczestników z 13 państw
2	1–3.06.2010, Brunei	Department of Scientific Services, Brunei	186 uczestników z 20 państw
3	25–27.05.2011, Seul, Korea	National Forensic Service, Korea	392 uczestników z 23 państw
4	25–28.11.2012, Bangkok, Tajlandia	The Central Institute of Forensic Science, Tajlandia	ponad 400 uczestników
5	11–14.11.2013, Singapur	Health Sciences Authority, Singapur	b.d.
6	12–14.10.2014, Seul, Korea	National Forensic Service, Korea	konferencja w ramach <i>World Forensic Festival 2014</i>

¹⁵ <http://www.asianforensic.net>.

Edycja	Termin i miejsce	Instytucja organizująca	Liczba uczestników
7	16–18.11.2015, Kuala Lumpur, Malezja	Department of Chemistry, Malezja	317 uczestników z 25 instytucji z 12 krajów
8	16–19.08.2016, Bangkok, Tajlandia	Central Institute of Forensic Science, Tajlandia	517 uczestników z 40 instytucji z 13 krajów
9	5–8.09.2017, Singapur	Ngee Ann Polytechnic, Singapur	647 uczestników z 83 instytucji z 21 krajów
10	4–8.09.2018, Pekin, Chiny	Institute of Forensic Science in Beijing, Ministry of Public Security of People's Republic of China	

Źródło: opracowanie własne.

Południowoafrykańska Sieć Nauk Sądowych (SARFS)

W dniach 27–29 października 2008 r. w Pretorii w RPA odbyło się spotkanie dyrektorów instytutów nauk sądowych z 12 państw z Afryki Południowej, w którego trakcie założono Południowoafrykańską Sieć Nauk Sądowych (SARFS, z ang. Southern Africa Regional Forensic Science Network). Celem sieci jest wymiana informacji na temat działalności laboratoriów zrzeszonych w SARFS oraz zwiększenie obecności ww. instytucji na międzynarodowym forum.

Międzynarodowe Partnerstwo Strategiczne w Naukach Sądowych (IFSA)

Omówione regionalne sieci laboratoriów sądowych oraz Biuro ONZ ds. Narkotyków i Przemocności (UNODC, z ang. United Nations Office on Drugs and Crimes) jako partner strategiczny współpracują w ramach Międzynarodowego Partnerstwa Strategicznego w Naukach Sądowych (IFSA, z ang. International Forensic Strategic Alliance¹⁶). Partnerstwo powstało w listopadzie 2004 r. na podstawie bilateralnej umowy (porozumienia) między ASCLD i SMANZFL. Na międzynarodowych sympozjach Interpolu dołączały kolejne sieci, w 2007 r. – ENFSI i AICEF, w 2010 r. – ASFN. W 2012 r. do IFSA dołączyła SARFS. Przewodniczący poszczególnych regionalnych sieci spotykają się co najmniej raz w roku, zazwyczaj przy okazji innych kluczowych konferencji międzynarodowych, np. konferencji Interpolu w Lyonie (2010, 2013, 2016), konferencji IAFS (2011, 2014, 2017) oraz sympozjum ANZFSS (2012).

¹⁶ <http://www.ifsa-forensics.org/>

Porozumienie zakłada międzynarodową współpracę laboratoriów zrzeszonych w poszczególnych sieciach w walce z przestępczością, która ma polegać na wymianie informacji umożliwiających stosowanie najnowszych narzędzi zwalczania przestępczości, a także na prowadzeniu wspólnych badań i rozwijaniu metod identyfikacji. IFSA opracowuje minimalne standardy dla różnych dyscyplin nauk sądowych dla państw rozwijających się (niezbędne wymagania w zakresie: kompetencji personelu; sprzętu i materiałów eksploatacyjnych; zabezpieczania, analizy, interpretacji dowodów i raportowania; procedur, protokołów i walidacji; zarządzania jakością) oraz skupia się na propagowaniu informacji o nowych technologiach w naukach sądowych i modelach usług eksperckich. Przez inne organizacje międzynarodowe skupione na zwalczaniu przestępczości (np. Interpol, UNODC) jest uznawana za najważniejszego partnera w zakresie nauk sądowych.

Rozpowszechnianie wiedzy kryminalistycznej na poziomie międzynarodowym przez inne stowarzyszenia

Międzynarodowe Stowarzyszenie dla Identyfikacji (IAI)

Jednym z najstarszych stowarzyszeń związanych z naukami sądowymi jest IAI (z ang. International Association for Identification¹⁷). Stowarzyszenie, początkowo pod nazwą International Association for Criminal Identification, zostało założone w październiku 1915 r. przez grupę 22 osób pod przewodnictwem Harry'ego H. Caldwell, inspektora policji z Oakland. Aktualnie siedzibą IAI jest Hollywood w stanie Floryda w USA. Stowarzyszenie zrzesza około 7000 członków – ekspertów z różnych dziedzin nauk sądowych z 77 krajów. Jego celem jest rozpowszechnianie wiedzy wraz z krytyczną oceną metod identyfikacji śladów materialnych (rzeczowych) i badań miejsca zdarzenia. Stowarzyszenie organizuje konferencje, szkolenia, prowadzi programy certyfikujące ekspertów z analizy plam krwawych, badań miejsca zdarzenia, traseologii, odtwarzania wyglądu człowieka, fotografii kryminalistycznej, analizy zdjęć i nagrań oraz daktyloskopii (śladów dowodowych i porównawczych). Wydaje periodyk „Journal of Forensic Identification”, zawierający głównie artykuły na temat identyfikacji daktyloskopijnej oraz antropologii. Warto jednak zaznaczyć, że czasopismo nie znalazło szerszego uznania w postaci umieszczenia na liście czasopism MNiSW ani na liście Thomson Reuters.

Stowarzyszenie co roku organizuje konferencję edukacyjną IAI International Forensic Educational Conference. Do tej pory większość konferencji odbyła się w USA, jedynie pięć – w Kanadzie, dwie w Wielkiej Brytanii (Londyn, Bermudy) oraz jedna na Kubie, co wskazuje, że IAI koncentruje swą dzia-

¹⁷ <https://www.theiai.org/>

łałość w USA. Skala tych spotkań jest znacznie mniejsza w porównaniu z omówionymi wcześniej konferencjami IAFS i EAFS, przy czym podkreślić należy, że ich tematyka głównie skupia się na wybranych zagadnieniach z kryminalistyki. Ostatnie edycje dotyczyły bowiem daktyloskopii, antropologii, traseologii, analizy plam krwawych, metodyki badania miejsca zdarzenia i biometrii. 102. edycja konferencji IAI została zorganizowana w Atlancie w dniach 6–12 sierpnia 2017 r. W jej trakcie przedstawiono 31 wykładów oraz przeprowadzono kilkadziesiąt warsztatów. Z kolei, 103. edycja odbyła się w dniach 29 lipca – 4 sierpnia 2018 r. w San Antonio w Teksasie w USA, natomiast 104. edycję zaplanowano w terminie 11 – 17 sierpnia 2019 r. w Reno w Nowadzie.

Międzynarodowe Stowarzyszenie Nauk Prawnych i Sądowych (IALFS)

Integracja i współpraca środowisk prawniczych oraz ekspertów nauk sądowych jest głównym zadaniem Międzynarodowego Stowarzyszenia Nauk Prawnych i Sądowych (**IALFS**, z ang. International Association of Law and Forensic Sciences¹⁸). Stowarzyszenie z siedzibą w Kairze w Egipcie zrzesza sędziów, prokuratorów, policjantów, prawników, ekspertów z nauk sądowych (m.in. daktyloskopii, antropologii, badań mikrośladów, toksykologii, balistyki, badań dokumentów, rekonstrukcji wypadków drogowych, psychiatrii sądowej, medycyny sądowej, odontologii). Jego działalność obejmuje współpracę i wymianę informacji na poziomie międzynarodowym oraz rozwijanie standardów kompetencji w naukach sądowych. Celem jest poprawa strategii zapobiegania przestępczości i wykrywania sprawców przestępstw. IALFS organizuje międzynarodowe konferencje. Do tej pory odbyły się dwa kongresy:

- od 1 do 3 kwietnia 2014 r. w Dubaju w ZEA; w jego trakcie zostało zaprezentowanych 98 referatów, w tym 6 wykładów plenarnych;
- od 17 do 19 stycznia 2017 r. w Kairze w Egipcie; w jego trakcie przedstawiono 13 wykładów plenarnych, 57 referatów ustnych oraz 9 plakatów.

Większość referatów została zaprezentowana przez przedstawicieli nauk sądowych z Bliskiego Wschodu oraz Afryki i Azji, co wskazuje, że IALFS jest w początkowej fazie rozwoju i dopiero może stać się interesującym forum integrującym środowiska prawnicze i ekspertów z nauk sądowych.

Towarzystwo Nauk Sądowych (CSFS)

W 1959 r. zostało założone Towarzystwo Nauk Sądowych (FSS, z ang. Forensic Science Society), które w 2004 r. stało się profesjonalnym organem

¹⁸ <http://ialfs.org/>

doradczym dla ekspertów. W dniu 9 października 2013 r. uzyskało od królowej Elżbiety II Royal Charter na działalność w zakresie nauk sądowych, w związku z tym zmieniło nazwę na Chartered Society of Forensic Sciences (CSFS¹⁹). CSFS promuje i rozwija regulacje w zakresie nauk sądowych, zapewnia możliwości edukacji, szkoleń i rozwoju umiejętności ekspertów oraz wspiera badania naukowe. Zajmuje się też akredytacją programów nauczania w naukach sądowych, wydaje książki, kwartalne newslettery oraz czasopismo „Science & Justice”.

Amerykańska Akademia Nauk Sądowych (AAFS) i inne amerykańskie stowarzyszenia

Największym stowarzyszeniem zajmującym się naukami sądowymi na terytorium USA jest Amerykańska Akademia Nauk Sądowych (AAFS, z ang. American Academy of Forensic Sciences²⁰). Założona w 1948 r. AAFS zrzesza obecnie ponad 6454 członków²¹ z 50 stanów USA, Kanady oraz 70 innych państw. Akademia zajmuje się promocją kryminalistyki przez organizację konferencji i seminariów, opracowuje dobre praktyki w zakresie badań kryminalistycznych. Jej oficjalnym czasopismem jest „Journal of Forensic Sciences” (wydawany od 2005 r. przez Wiley-Blackwell). AAFS co roku w lutym organizuje konferencję naukową, w której trakcie prezentowanych jest około 800 referatów. W ramach konferencji przewidziana jest również specjalna sesja dla młodych naukowców (Young Forensic Scientists Forum Special Session) oraz sesja związana z akredytacją programów studiów dotyczących nauk sądowych (Forensic Science Education Programs Commission). 70. edycja konferencji AAFS odbyła się w Seattle w dniach 19–24 lutego 2018 r. O dużej renomie i zdolnościach organizacyjnych AAFS świadczy chociażby to, że konferencje są planowane z kilkuletnim wyprzedzeniem. Następną edycja odbędzie się w Baltimore (18–23 lutego 2019 r.). Ponadto AAFS organizuje średnio dwa razy w roku spotkania edukacyjne dla studentów (Forensic Science Educational Conference).

Można dodać, że w 2000 r. sześć stowarzyszeń (AAFS, ASCLD, IAI oraz Międzynarodowe Stowarzyszenie Pielęgniarek Sądowych, Stowarzyszenie Medyków Sądowych i Stowarzyszenie Toksykologów Sądowych) założyło

¹⁹ <http://www.csofs.org/>

²⁰ <http://www.aafs.org>

²¹ Członkowie AAFS są przypisani do 11 tematycznych sekcji: antropologia (463 członków), kryminalistyka (2632), nauki cyfrowe i multimedia (124), nauki inżynierskie (126), judykatura (215), odontologia (378), patologia/biologia (939), psychologia i nauki behawioralne (125), dokumenty (177), toksykologia (529) i zagadnienia ogólne (746). Statystyki dostępne na stronach AAFS: <https://www.aafs.org/about-aafs/sections/>, dostęp 2.02.2018 r.

Konsorcjum Organizacji Nauk Sądowych (CFSO, z ang. Consortium of Forensic Science Organizations²²), zrzeszające ponad 21 000 ekspertów z USA.

Tab. 3. Największe stowarzyszenia nauk sądowych działające na terytorium USA

Nazwa	Rok założenia	Liczba członków	Aktywność organizacyjna
Association of Forensic Quality Assurance Managers (www.afqam.org/)	2001	220 z USA, Kanady oraz Nowej Zelandii	konferencje szkoleniowe dotyczące jakości w laboratoriach (co roku)
Southern Association of Forensic Scientists (safs1966.org/)	1966	518	konferencje dla członków stowarzyszenia (co roku)
Northeastern Association of Forensic Scientists (www.neafs.org)	1975		konferencje dla członków stowarzyszenia (co roku)
Southwestern Association of Forensic Scientists (www.swafs.us/)	1978	b.d.	szkolenia i konferencje dla członków stowarzyszenia (co roku)
Midwestern Association of Forensic Scientists (www.mafs.net/)	1971	b.d.	warsztaty tematyczne i konferencje dla członków stowarzyszenia (co roku)
Mid-Atlantic Association of Forensic Scientists (www.maafs.org)	1973	b.d.	szkolenia i konferencje dla członków stowarzyszenia (co roku)
Northwest Association of Forensic Scientists (www.nwafs.org/)	1972	280 z zachodnich stanów USA	konferencje dla członków stowarzyszenia (co roku)
California Association of Criminalists (www.cacnews.org/)	1953	b.d.	seminaria (co pół roku) i spotkania grup roboczych

Źródło: opracowanie własne.

Na terytorium USA działają również inne stowarzyszenia mające na celu upowszechnianie wiedzy kryminalistycznej, które odgrywają często istotną rolę również dla ekspertów z innych krajów. Podstawowe informacje na ich temat zestawiono w tabeli 3.

Śródziemnomorska Akademia Nauk Sądowych (MAFS)

Międzynarodowym stowarzyszeniem zrzeszającym osoby pracujące w naukach sądowych jest również Śródziemnomorska Akademia Nauk Sądowych z siedzibą w Reggio Calabria we Włoszech (MAFS, z ang. Mediterranean

²² <http://www.thecfso.org/>.

Academy of Forensic Sciences²³). Członkami stowarzyszenia są osoby mające wiedzę w zakresie medycyny sądowej i innych nauk sądowych oraz prawnicy, którzy chcą poszerzyć swoją wiedzę w tym zakresie. Jak sama nazwa wskazuje, działalność MAFS koncentruje się głównie na państwach basenu Morza Śródziemnego. Podstawowymi celami jej działalności są: rozwijanie nauk sądowych, wymiana wiedzy i doświadczenia, organizacja spotkań, warsztatów i szkoleń oraz tworzenie przyjaznej i partnerskiej atmosfery do współpracy. MAFS organizuje co kilka lat międzynarodowe konferencje, w trakcie których prezentowane są doniesienia naukowe z wszystkich podstawowych dyscyplin nauk sądowych (wybrane dane na ich temat zestawiono w tabeli 4).

Tab. 4. Konferencje MAFS

Edycja	Termin	Miejsce	Przewodniczący
I	8–10.05.2003	Marrakesz, Maroko	S. Louhalia
II	22–25.06.2005	Monastyr, Tunezja	A. Chadly
III	20–22.06.2007	Oporto, Portugalia	N. Vieira
IV	14–18.10.2009	Antalya, Turcja	M. Gulmen
V	12–17.09.2011	Madera, Portugalia	A. Carracedo
VI	19–21.09.2013	Reggio Calabria, Włochy	A. Barbaro
VII	18–20.05.2018	Tbilisi, Gruzja	D. Khomeriki

Źródło: opracowanie własne.

Australijskie i Nowozelandzkie Stowarzyszenie Nauk Sądowych (ANZFSS)

Australijskie Stowarzyszenie Nauk Sądowych zostało założone w 1971 r. dla naukowców, policjantów, kryminalistyków, patologów oraz przedstawicieli zawodów prawniczych w celu wzmacniania jakości nauk sądowych dzięki organizacji konferencji, wykładów, dyskusji i praktycznych warsztatów. W 1988 r. jego działalność objęła również członków z Nowej Zelandii i w konsekwencji przybrało ono nazwę: Australijskie i Nowozelandzkie Stowarzyszenie Nauk Sądowych (ANZFSS, z ang. *Australian and New Zealand Forensic Science Society*²⁴). Członkowie stowarzyszenia działają w dziewięciu oddziałach. ANZFSS organizuje coroczne spotkania i warsztaty dla swoich członków. Co istotne, co dwa lata odbywa się Międzynarodowe Sympozjum ANZFSS, w którego trakcie poruszane są tematy z kilkunastu podstawowych dyscyplin nauk sądowych. Spotkania te gromadzą uczestników z całego świata, a w szczególności z USA i Wielkiej Brytanii. 23. edycję Sympozjum ANZFSS zorganizowano

²³ <http://www.mafs.biz/>.

²⁴ <http://anzfss.org/>.

w dniach 18–22 września 2016 r. w Auckland w Nowej Zelandii, 24. edycję – w dniach 9–13 września 2018 r. w Perth w Australii Zachodniej. Natomiast w 2020 r. Międzynarodowe Sympozjum ANZFSS zostanie zorganizowane wspólnie z konferencją IAFS w Sydney.

Podsumowanie i wnioski

Opisana działalność stowarzyszeń o zasięgu międzynarodowym zajmujących się naukami sądowymi jest jedynie fragmentem działalności upowszechniającej wiedzę kryminalistyczną. Niemal w każdym kraju funkcjonuje bowiem stowarzyszenie osób lub instytucji zaangażowanych w badania naukowe bądź wydawanie opinii na potrzeby organów procesowych. Zazwyczaj organizują one cykliczne konferencje i szkolenia oraz prowadzą działalność wydawniczą, np. Kanadyjskie Towarzystwo Nauk Sądowych (CSFS, z ang. **Canadian Society of Forensic Science**²⁵) **organizuje międzynarodowe konferencje średnio co dwa lata oraz wydaje czasopismo „Canadian Society of Forensic Science Journal”**. W podobny sposób funkcjonują również bliższe polskim kryminalistom: Polskie Towarzystwo Kryminalistyczne (organizuje sympozja średnio co trzy lata oraz wspólnie z Katedrą Kryminalistyki Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego wydaje periodyk „Problemy Współczesnej Kryminalistyki”) oraz Litewskie Towarzystwo Kryminalistyczne (organizujące międzynarodowe konferencje). Ponadto funkcjonują międzynarodowe stowarzyszenia skupiające się na konkretnych dyscyplinach nauk sądowych²⁶. Każde z nich organizuje konferencje, szkolenia i warsztaty. Eksperci zajmujący się naukami sądowymi mają zatem do wyboru wiele spotkań i międzynarodowych konferencji dostarczających wiedzy na temat metod identyfikacji, nowinek technologicznych oraz zmian w dziedzinie przestępczości. Co roku w poszczególnych wydarzeniach bierze udział coraz większa liczba uczestników, co potwierdza duże zainteresowanie naukami sądowymi. Z jednej strony dowodzi to, że eksperci są świadomi permanentnej konieczności aktualizowania swojej wiedzy, a z drugiej – globalizacji nauk sądowych. Działalność międzynarodowych stowarzyszeń oraz sieci laboratoriów sądowych jest przy tym kluczowa w celu wypracowania standardów i metodyk badania po-

²⁵ www.csfs.ca.

²⁶ Na przykład można wymienić stowarzyszenia zajmujące się: toksykologią (International Association of Forensic Toxicologists), genetyką (International Society for Forensic Genetics), wypadkami drogowymi (European Association for Accident Research), medycyną sądową (International Academy of Legal Medicine), weterynarią sądową (International Veterinary Forensic Sciences Association) lub odontologią (International Organization for Forensic Odonto-Stomatology).

szczególnych typów śladów kryminalistycznych, określenia dobrych praktyk i zapewnienia odpowiedniej jakości w badaniach sądowych.

Streszczenie

Międzynarodowe stowarzyszenia służą wymianie wiedzy i doświadczeń z różnych dyscyplin nauk sądowych i kryminalistyki oraz stwarzają niezbędne warunki do rozwoju metod identyfikacji, a w dalszej perspektywie – zwiększenia efektywności procesu karnego. W artykule omówiono i oceniono działalność wybranych międzynarodowych stowarzyszeń (m.in. IAFS, IAI, IALFS, CFS, AAFS) i sieci instytucji (ASCLD, ENFSI, SMANZFL, AICEF, ASFN, SARFS) zajmujących się szeroko pojętymi naukami sądowymi. W szczególności skupiono się na rozpowszechnianiu wiedzy z kryminalistyki i nauk sądowych na międzynarodowych konferencjach. Międzynarodowe stowarzyszenia i sieci laboratoriów sądowych wypracowują standardy i metodyki badania śladów kryminalistycznych, określają dobre praktyki i dbają o jakość w badaniach sądowych. Sprzyja to globalizacji nauk sądowych i kryminalistyki.

Słowa kluczowe: stowarzyszenie, sieć, nauki sądowe, konferencje, warsztaty

Summary

International associations allow for exchange of knowledge and experience from various disciplines of forensic science and criminalistics and create necessary conditions for the development of identification methods. Their activity is connected with increasement of the efficiency of criminal process in longer perspective. Activities of selected international associations (i.a. IAFS, IAI, IALFS, CFS, AAFS) and networks of forensic science institutes (ASCLD, ENFSI, SMANZFL, AICEF, ASFN, SARFS) are discussed and evaluated. Dissemination of knowledge at international conferences are especially discussed. Crucial role of associations and networks is developing standards and methodologies for analysis of traces, identifying good practices and enhancing quality in forensic research. This favors the globalization of forensic sciences and criminalistics.

Keywords: association, network, forensic sciences, conferences, workshops